

Memo: Mittenakkuslike haiguste (NCD-de) kaubanduslikud mõjurid WHO Euroopa regioonis

Allikas: Väljavõtted dokumendist - [Mittenakkuslike haiguste kaubanduslikud mõjurid WHO Euroopa regioonis](#). Kopenhaagen: WHO Euroopa Regionaalbüroo; 2024.

Põhiteemad:

1. Tervise kaubanduslikud mõjurid (Commercial Determinants of Health - CDoH): Aruanne toob esile kaubanduslike osapoolte ja nende tegevuste läbiva mõju mittenakkuslike haiguste (non-communicable diseases – NCD) levimusele. Rõhutab kiireloomulist vajadust neid mõjureid reguleerida ja nendega arvestada, et leevendada nende negatiivset mõju tervisele ja vähendada suurenevat tervisealast ebavõrdsust.

2. Tööstuse taktikad: Dokument annab üksikasjaliku analüüsi strateegiatest, mida tervist kahjustavad tööstused (Health harming industries - HHI-d) kasutavad poliitika ja regulatiivsete raamistike kujundamiseks enda kasuks. Need taktikad hõlmavad lobitööd, õiguslikke väljakutseid, rahvusvaheliste kaubanduslepingute ärakasutamist, teadusuuringutega manipuleerimist ja ettevõtete sotsiaalse vastutuse tegevustes osalemist kahjulike praktikate varjamiseks.

3. Juhtumiuuringud: Veenvate juhtumiuuringute kaudu illustreerib aruanne CDoH reaalseid tagajärgi erinevates tööstusharudes ja riikides WHO Euroopa regioonis. Näited hõlmavad alkoholitööstuse mõju miinimumhinna kehtestamisele Šotimaal, tubakatööstuse vastuseisu silmatorkamatule pakendamisele (plain packaging) Austraalias ja farmaatsiatööstuse lobitöö mõju ravimite hinnakujundusele.

4. Tööstuse mõju vastu võitlemine: Aruanne rõhutab kodanike tegevuse ja kodanikuühiskonna kaasamise olulisust HHI-de negatiivse mõju vastu võitlemisel. See toob esile edukad lobitöö püüdlused tervist kaitsva seadusandluse kehtestamiseks ning rõhutatakse vajadust tugevate tervishoiuasutuste, poliitika kujundamise läbipaistvuse ja tugeva huvide konfliktipoliitika järele.

4 tööstusharu

"Neli peamist kaubanduslikku toodet – alkohol, tubakas, töödeldud toit ja joogid ning fossiilkütused – ja kaubanduslikud tavad, nagu kokkupuude tööga seotud kantserogeenide, astmagenide ja vigastustega, põhjustavad hinnanguliselt 2,7 miljonit surma aastas (see on

7400 surma päevas), mis moodustab keskmiselt peaaegu veerandi (24,5%) kõigist surmadest WHO Euroopa regioonis".

Alkoholitööstus kujutab endast märkimisväärset väljakutset rahvatervisele WHO Euroopa regioonis. Regioon hõlmab olulist osa globaalsest alkoholiturust, mille hinnanguline väärtus on 200 miljardit eurot, mis moodustab 20% ülemaailmsest kogusummast. See märkimisväärne turujõud, mida omavad viis maailma suurimat alkoholitootjat, võimaldab tööstusel avaldada olulist mõju poliitikaotsustele. See mõju võib takistada rahvatervise poliitikate rakendamist, mille eesmärk on piirata alkoholi tarbimist.

Olulised ideed:

- **CDoH definitsioon:** "Kaubanduslikud osapooled hõlmavad tootjaid, jaemüüjaid ja nendega seotud kolmandaid osapooli, nagu kaubandusühingud, advokaadibürood, suhtekorraldusettevõtted, konsultatsioonifirmad ja muud teenused. Ärimaailm toetub ka teadlastele, mõttekodadele, meditsiinilistele kutseühingutele, patsiendiorganisatsioonidele ja muudele rühmadele, mida kaubanduslikud osapooled rahastavad oma huvide edendamiseks, avalikult või varjatult."

- **Tööstuse sekkumine poliitikasse:** "Kuigi nende viivituste [rahvatervise poliitikate rakendamisel] põhjuseid on mitmeid, mainitakse tööstuse sekkumist sageli ühe peamise takistusena. Regioonis asuvad viis maailma suurimat alkoholitootjat. Alkoholituru väärtuseks hinnatakse 200 miljardit eurot, mis moodustab hinnanguliselt 20% globaalsest alkoholiturust. Tubakaturu väärtuseks hinnatakse 256 miljardit eurot, mille aastane kasvumäär on hinnanguliselt 2,6%. Ravimi- ja meditsiiniseadmete tööstus avaldab märkimisväärset mõju tervishoiupoliitikale tänu haigustest tulenevale suurusele ja turujõule; nende tavad, näiteks ebakvaliteetsed meditsiinilised sekkumised ja ebavajalikud ravimeetodid, mis ei ole tõendus põhised, põhjustavad raiskavaid kulutusi juba niigi pingelistele tervishoiueelarvetele."

- **Rahvusvahelised kaubanduslepingud:** "Rahvusvahelistel kaubandus- ja investeerimislepingutel on oluline mõju tervisele, sealhulgas ravimite ja tervist kahjustavate kaupade, nagu tubakas, alkohol ja töödeldud toidud, kättesaadavusele... Sellised lepingud võivad piirata riikide valitsuste reguleerimisruumi, et võtta vastu tervisekaitsemeetmeid või - poliitikat, et võidelda oma elanikkonna terviseprobleemide vastu... Koos võivad need avaldada nn jahutavat mõju poliitikakujundamisele, takistades valitsusi võtmast tõhusaid, kuid potentsiaalselt vastuolulisi meetmeid rahvatervise kaitsmiseks."

- **Turunduse mõju:** "1978. aastal väitis tubakatööstus, et "meie äri alus on keskkooliõpilane" – täna viitavad e-sigarettide värvilised pakendid ja maitsed, mida turustatakse sotsiaalmeedia ja mõjutajate kaudu noortele internetis, sellele, et vähe on muutunud."

Kokkuvõte:

Käesolev WHO aruanne on üleskutse poliitikakujundajatele, rahvatervise spetsialistidele ja kodanikele, et aktiivselt vaidlustada kaubandusettevõtete põhjendamatu mõju NCDde ennetamisele ja kontrollile. Mõistes ja käsitledes ärihuvide ja rahvatervise vahelist keerulist vastastikust mõju, saab WHO Euroopa piirkond liikuda tuleviku suunas, kus tervishoiu võrdsus ja heaolu on ettevõtete kasumi asemel esikohal.